KÖLÜS LAJOS

A kiterített kék dzseki, avagy a valóság felfedezése

Szabó Ábel csendéletei és tájképei, portréi változatosak, tüdőt tágítók és szívet szorítók, olykor félelmes horizontokkal. Passzív fények ragadják meg a néző pillantását. A szédület pillanatai. Magyarázat nincs, kétségek között hagy minket nézőket a művész. Andante espressivo. Érzéke van a történelemhez, praktikus képe van a jelenről és a közelmúltról. Egy utca-, egy telep, egy város részlet üres világába lépünk, ami körül vesz, magába szippant bennünket. Kisimíthatatlanul gubancos sötétben, szürkeségben igyekszünk tájékozódni. A vágyódás földi csúcspontjaivá válnak a magasba szökő épületek. Megvalósítható és meghódítható világ, hogy szerethető-e, nekünk kell eldönteni. Egy olyan térbe sodródunk, amely fikció, a festő képzelete teremtette, nyitva tartja, mint egy álmot, amely nem hagyja nyugodni. Szemünk már hozzászokott a valóság látványához, mindennap látjuk és halljuk az utcát, a gyári telep zajait, a város nyüzsgő forgatagát. A zöldből tucatnyi szürke és fekete lett. Revelációként hatnak a tompa, elmosódott színek. Ilyen lenne a szabadság világa? Látjuk a rendet, a bálák egymáshoz simuló tömbjét, sorozatát, a pályaudvart (*Ferencváros*, 2014), a színes vagonokat, a rozsdálló vastraverzeket, a málló falakat.

Az üres, be nem lakott teret, az alábukást és a felívelést (*Lépcső*, 2008) látva rádöbbenünk a sivárságra, a múlandóságra, emberi életünk kereteire és korlátaira. Nézem az aluljáróban hagyott kék dzsekit (*Aluljáró*, 2007), mintha valaki levetné a bőrét, és új bőrt növesztene, akár a kígyók. Átváltozás van, csak nem látjuk az egyedet, elbújt, védi magát, mert pőre, mert védtelen és kiszolgáltatott. Lehet, hogy bűntény történt? A kék szín üde, tiszta foltként hat a szürkeségben. Én nem leszek a szürkék hegedőse, írta Ady. Szabó Ábel sem, gondolom én. Nincs végítélet, de valami hasonló érzés fog el a kép láttán.

A szemlélő, Szabó Ábel horizontja nem változik. Lehet New Yorkban, Dubaiban, Budapesten. Az ember fölé magasodnak a tárgyak, az épületek, kerítések, buszmegállók, telepek. Ritka a felülnézeti látás, kivétel a Ferencváros, a pályaudvar, ahol nem szalad egér a vagonok tetején. *Szép embertelenség*, írja a költő a Téli éjszakában. *A teherkocsik fagyos tetején,/ mint kis egérke, surran át a fény,/ a téli éjszaka fénye.* Szabó Ábel képei nappali fényt árasztanak, szürkén, füstösen. Dacolnak az idővel, ellenállnak a gyors pusztulásnak, még a bontás során is fölfelé magasadnak a romok (*Irodaház, rom*, 2014).

Kihez tartozik ez a táj, kihez tartozik a csend, a levetett kék dzseki? Kevesen tudják, titok. Művei titkos kapcsolatkeresések, azonosítások is. Szabó Ábel kiváltságos szögből nézi a világot. Végtelenül kortárs. Diszkréten derengő tárgyi világa tárul elénk. Szabó Ábel a fény- és az árnyékolástechnikát, a mélységet és a dimenziót vizsgálja (*Periféria*, 2012). Nem csak gondolatban rendezi át a tájat. Elhagy, kihagy, hozzátesz. Mintha csendéletet festene. Szabadon variálja a fényviszonyokat, a fény erősségét, minőségét és irányát (tónusokat, színértékeket),

hogy maga uralhassa a fény-árnyékhatásokat a kompozícióban. Meglepőek, sőt megrendítőek a színharmóniái, még akkor is, amikor a pusztulásról van szó.

Festészete visszanyúlik a reneszánszig. A perspektivikus ábrázoláshoz, a természeti háttérhez, az élénk, gazdag színvilághoz, a mindennapi élethez, a tudományok tiszteletéhez, a mozgásokhoz, az érzelmek természetességének visszaadásához. A mai világunk fetisizált világ, a tárgyak imádatára, szeretetére épül, kevésbé az ember és az emberi tulajdonságok szeretetére. Itt nincs szó a köznapi fölé emelkedett lelki állapotról, de változatlanul nyomon követhető a művész törekvése arra, hogy műveiben megjelenjen a forma szépsége és kifejező ereje, a kompozíció tökéletes egysége és gazdagsága. Petrarcáról feljegyezték, hogy először mászott hegyre azért, hogy onnét körülnézve a látvány szépségében gyönyörködjön. Szabó Ábel képeiben is tetten érhető az élet igenlése, a látványba merülés. Csajkovszkij *Olasz capricciójá*t hallom Budapesten, a Rákóczi úton (*Naplemente a Rákóczi úton*, 2007).

Hogy mégis az ember és természet ideális viszonyát kérdőjelezi meg? Ez festészetének paradoxonja. Látszólag semleges, ám ezzel a látszólagos semlegességgel vonja be nézőjét a tájba, illeszti be az onnan hiányzó emberi tekintetet, lármát, nyüzsgést. Bukta Imre tájképei más módon, ugyanezt a kérdéskört járják körül, feszülnek ellen a közhelyeknek, téves ideáknak.

Szabó Ábelnél a táj már nem az elidőzés, a szemlélődés, a társas együttlét, az agora, a szórakozás színtere (Csajkovszkij *Olasz capricciójá*t emlegetni képei láttán ennyiben túlzás). Az ember, a szemlélő, de talán maga a festő is magányos a természet, a városi épületek nagyságával, erejével, végtelenségével szemben. Mintha hódolnánk a környező világ jelenségei előtt (*FÉG*, 2013). Nincs visszatalálás a természet rendjébe, képeit felfoghatjuk úgy is, hogy egy útkeresésről szólnak, a visszataláláshoz. Hogy ez hiábavaló törekvés lenne? Idővel minden romos lesz, megszűnik? És ez elkerülhetetlen? Sőt törvényszerűen következik be? Nincs egyértelmű válasz.

Szabó Ábelt, mint a SENSARIA Képzőművészeti Egyesület tagját, a többi taggal együtt nevezték már radikális neokonzervatívnak (Sturcz János: Konceptualitáson átszűrt festészet. Az akadémikus hiperrealizmustól a radikális konzervativizmusig. In.: *Műértő*, 2003/11. 7.). Tiziano műhelye viselte a Sensaria nevet. Az időben való visszanyúlás és az örökség vállalása az empirikus valóságra helyezi a hangsúlyt. Tudjuk Ady óta, hogy minden egész eltörött, minden láng csak részekben lobban. Szabó Ábel a rész egészként való felmutatásával őrzi a teljesség igézetét, a táblakép varázsát, a magasba ívelő hagyományt, nosztalgia nélkül. Radikális és neokenzervatív? Művészeti törekvésének eredményeit látva inkább nevezném realistának, többfajta izmus hatását ötvözőnek. Látjuk a művész útját, nem látjuk a jövőjét, amely a műteremben dől el. Szociális reflexivitása nem tagadható. Vizuális szemlélete és emlékezete, gyakorlata az uniformizált jelent leplezi le, mutatja fel, radikálisan. Hogy ez az út meddig járható, nem tudni. Kötődése Hódmezővásárhelyhez, Makóhoz, közismert. Valahol otthon van, otthon érzi magát. Ez a kötődés erőt és hitet ad számára, hogy érdemes alkotnia, figyelnek rá, ösztönzik.

Különös vonása Szabó Ábel képeinek az, hogy erotikusak is, minden látszat ellenére. A kovácsoltvas kapu (*József krt. 2*., 2009), a felhőkarcoló, az ablakok, aluljárók oszlopai, terei – mélyen gyökerező, elemi emberi érzéseket foglalnak magukban. *A város erotikus értelme társadalmi és térbeli fáradhatatlanságából táplálkozik. A terek sokaságának összességeként a város olyan sok rétegben és kapcsolatban öleli körül magát, hogy az már nem is felfogható.* (Papp

László: Városunk erotikus értelme, http://www.gyulaihirlap.hu/108301-varosunk-erotikus-ertelme). Felfogjuk, hogy Szabó Ábel képeinek vizuális komponálásával elkerülhetetlenül utal a férfiasságra, miként a rejtett zugok, aluljárók megidézik az anyaméhet, annak sötétségét. A születést és a halált.

A képeket látva felvethető a hit kérdése, hit és valóság viszonya. A külvilág burkait viszi vászonra. A látszatot, a tér ürességét és súlyos tömbjeit. Nem tagad, csak állít. A nemlét, a meg nem nevezhető hiány sugárzik a képeiről. Nincs tettes, csak tett, következmény. Az én passzivitása rejtett, messze hangzó, messze szivárgó (*Mocsári László, fűtésszerelő*, 2010). Nem letéteményese a világnak, az emberi fájdalmat a tárgyak hordozzák, állapotukban, formájukban jelenik meg. A nem-látást szólítja meg, kérdőjelezi meg a meglévő tapasztalata által (*Varga Péter szobrászművész*, 2010). Valami felfüggesztődik, egy gondolat, egy álom, egy cselekvés. Talán a hit is. A képi szimmetria folyton megtörik, töredezett és hiányos. A kimondott én nincs jelen vagy rejtőzik, sőt bujdosik. Mintha egy halott szólalna meg, az élő néma, tilos beszélnie, a magasabb rendű lét hiányában. Ez az, ami Szabó Ábel műveiben rendre ott van, tárgyiasítva. Valami eltöröltetik a természet akaratából? Vagy az ember által? Melyik látható és melyik láthatatlan? A láthatókat megismerhetjük értelmünkkel és érzékszerveinkkel, a láthatatlanokat csak a hitünkkel. Szabó Ábel tompult, sérült érzékszerveinkre hat képeivel. És ránk bízza hitünk valóságát, a megismerés és a megértés módját, annak súlyos terhét. Magát az ént.

CSIRKESZÁRNY, 40×50cm, 2010